

ADVIES 1801

Het recht op vrije tijd voor jonge nieuwkomers

Datum: 4 april 2018

Voorzitter: Alexandra Smarandescu

Aanwezigen: Niklas Arents, Jeroen Bergers, Thomas Decat, Ines De Geest, Emily De Laere, Isaak Dieleman, Mieke Heymans, Sabine Ingabire, Bram Jansen, Eveline Meylemans, Mohamed Missaoui, Alexandra Smarandescu, Emmy Vandenbussche

De Vlaamse Jeugd Raad, in vergadering op 4 april 2018, onder voorzitterschap van Alexandra Smarandescu, en met bovenvermelde aanwezigen, adviseert met 10 stemmen voor, één stem tegen en 2 onthoudingen het volgende:

1. Maak werk van een betere coördinatie tussen alle beleidsniveaus die inzetten op de integratie van jonge nieuwkomers. Er is nood aan één horizontaal beleid, dat de rechten van deze jongeren centraal plaatst over de verschillende bevoegdheden heen. 5
2. Zorg voor een duidelijke toewijzing van rollen en verantwoordelijkheden van alle brugfiguren en begeleiders die met jonge nieuwkomers werken met inbegrip van oriëntatie in de vrije tijd. 6
3. Maak werk van een juridisch systeem dat persoonlijke trajectbegeleiding van de jongere na de achttiende verjaardag mogelijk maakt. Zorg ook voor voldoende ondersteuning van gezinnen. 6
4. Betrek jonge nieuwkomers in het politiek en maatschappelijk debat. 6
5. Maak werk van samenwerkingen en faciliteer netwerkopbouw op lokaal niveau ter promotie en ondersteuning van vrijetijdsbesteding voor jonge nieuwkomers. Stel een lokaal actieplan op om jonge nieuwkomers ter integratie te oriënteren naar lokale vrijetijdsbesteding. Zorg voor een goede afstemming met de jeugddiensten, die een belangrijke rol kunnen spelen bij de lokale zoektocht naar een aanbod op maat. 7
6. Voorzie voor aanbieders van (lokale) vrijetijdsinitiatieven voldoende opleiding en informatie over hoe ze jonge nieuwkomers kunnen verwelkomen. Versterk hen in het verwerven van interculturele competenties. 7
7. Maak werk van een gedifferentieerd vrijetijdsbeleid en voorzie structurele middelen voor organisaties die inzetten op diversiteit. 8
8. Zorg voor duidelijkheid en een eenduidig beleid met betrekking tot de gesubsidieerde inschrijvingsgelden en budgetten om jonge nieuwkomers te kunnen laten participeren aan vrijetijdsbesteding. Moedig lokale netwerken vrijetijdsparticipatie, met inbegrip van de doelgroep jonge nieuwkomers, aan en voorzie ze van voldoende budget. 8
9. Maak werk van een aparte lokale jeugdbeleidmonitoring. Dit zou het ideale instrument zijn om in kaart te brengen waar jeugdwerk en bredere vrijetijdsinitiatieven een rol spelen in de integratie van jonge nieuwkomers. In tussentijd kan dit onderdeel een plaats krijgen in de algemene lokale monitoring. 9

- 10.** Reik (traject)begeleiders tools aan om jonge nieuwkomers te laten kennismaken met de brede waaier aan mogelijkheden binnen jeugdwerk- en andere vrijetijdsinitiatieven. 9
- 11.** Voorzie toegankelijke informatie op maat van jonge nieuwkomers en hun gezinnen over het belang van vrijetijdsbesteding, het aanbod in de buurt en hoe ze hieraan kunnen deelnemen. Zorg ervoor dat de Agentschappen Integratie & Inburgering deze informatietaak voldoende kunnen opnemen. 9
- 12.** Vrijwaar het recht op kwalitatief wonen voor jonge nieuwkomers en geef daarbij aandacht aan continuïteit en het beperken van verhuizen. Investeer in betaalbare woningen en residentiële voorzieningen voor vluchtelingen met verblijfspapieren. 10
- 13.** Voorzie minimale criteria voor opvangcentra die peilen naar de kindvriendelijkheid rekening houdende met het IVRK. Voorzie regelmatig inspectie en communiceer transparant over het al dan niet behalen van de standaarden. 10
- 14.** Voorzie een sterke pedagogische visie en een onderbouwd kader voor alle opvangstructuren en investeer in voldoende en kwaliteitsvolle begeleiding die ook tijd en ruimte krijgt voor het aspect vrije tijd. 11
- 15.** Voorzie een beter sanctiebeleid voor NBBM, gebaseerd op onderzoek naar wat wel werkt én met inspraak van de jongeren zelf. Zorg voor een echt onafhankelijke klachtenprocedure, waar zowel jongere als voogd een beroep op kunnen doen. 11
- 16.** Voorzie voldoende budgetten voor individuele vrijetijdsbesteding van alle jonge nieuwkomers en zorg voor uniformiteit in de besteding van de budgetten binnen de opvangstructuren. 11
- 17.** Sluit kinderen niet op in gesloten terugkeercentra. Respecteer te allen tijde de rechten van het kind vastgelegd in het IVRK. 11

1 Situering

1.1 De nasleep van een asielcrisis: de feiten

De media toonden drie jaar geleden vreselijke beelden van overvolle boten, mensen die in zee dreven, kinderen die op land aanspoelden, gesloten grenzen en rampzalige opvangomstandigheden. Volgens de Verenigde Naties zijn in 2015 een miljoen vluchtelingen en migranten via de Middellandse Zee en de Balkan naar Europa gevlucht. De VN spreekt van de ergste humanitaire crisis sinds de Tweede Wereldoorlog. De gevolgen voelden we ook in België, en we voelen ze nog steeds.

In 2015 registreerde de Dienst Vreemdelingenzaken 44.760 aanvragen tot internationale bescherming in ons land. In 2016 waren dat er nog 18.710. Met 19.688 asielaanvragen is het cijfer van 2017 vergelijkbaar met dat van 2016. Het merendeel van de asielzoekers komt uit gebieden waar conflicten heersen: Syrië, Afghanistan en Irak. Guinee en Albanië vervolledigen de top vijf in 2017. Daarnaast vroegen de laatste drie jaar opvallend meer niet-begeleide buitenlandse minderjarigen (NBBM) asiel aan: het gaat om 3099 individuele asielaanvragen in 2015 en 1076 aanvragen in 2016.¹

Tegen de achtergrond van deze maatschappelijke evolutie besloten heel wat organisaties en burgerinitiatieven om de handen uit de mouwen te steken om deze nieuwkomers op een menswaardige manier te ontvangen. Zo ook het jeugdwerk. De jeugdsector wil jonge nieuwkomers omarmen en de sterktes van het jeugdwerk inzetten voor alle kinderen en jongeren in Vlaanderen en Brussel. Het jeugdwerk versterkt kinderen en jongeren en wil dus ook jonge nieuwkomers, een uiterst kwetsbare doelgroep, versterken en kansen bieden. Het project Wereldspelers, jeugdwerk zonder grenzen, was geboren.²

Gedurende twee jaar werden weekends georganiseerd in de asielcentra van Dendermonde en Lint, werden er lokale partnerschappen gesmeed en werd er intercultureel geleerd. Dit project mondde uit in een publicatie met beleidsaanbevelingen³. Dit advies baseert zich voor een groot deel op dit grootse experiment waar, onder leiding van De Ambrassade, meer dan 30 (jeugdwerk)partners hun schouders onder zetten.

1.2 De Vlaamse Jeugd Raad en het thema jongeren op de vlucht

In de nasleep van de asielcrisis schreef de Vlaamse Jeugd Raad in 2016 al een advies over 'Jongeren op de vlucht'⁴. Dit advies focust op wat deze jonge nieuwkomers in hun kwetsbare situatie nodig hebben bij hun aankomst en tijdens hun asielprocedures in België. Naast de gesprekken die we voerden met experts, baseerden we ons op gesprekken met niet begeleide minderjarigen opgevangen door Minor Ndako en met de Alt-ochtonen van de toekomst, het jongerenproject van Vluchtelingenwerk Vlaanderen.

Naast kinderen en jongeren in opvangcentra, zijn er uiteraard ook veel nieuwkomers die ondertussen een verblijfplaats hebben gevonden in ons land en zich hier gevestigd hebben. De toestroom van mensen op de vlucht stagneert momenteel, maar dit betekent niet dat de uitdagingen die gepaard gaan met hun komst verdwenen zijn, integendeel. Het merendeel van deze jongeren zal hier blijven en hier een leven opbouwen. Dit advies gaat dus een stapje verder dan het vorige en focust op de situatie van jonge nieuwkomers eens ze hier gevestigd zijn en de lange weg naar integratie begint. We baseren het op ervaringen in het jeugdwerk en gesprekken met nieuwkomers en experts. We vertrekken hiervoor vanuit het universele recht op vrije tijd en hoe dit voor jonge nieuwkomers beter gegarandeerd moet worden. De visie die we hiervoor naar voren schuiven is deze van Wereldspelers, jeugdwerk zonder grenzen, en terug te vinden in de publicatie 'Beleidsaanbevelingen voor meer vrijetijdskansen voor jonge nieuwkomers' (2018) van De Ambrassade.⁵

¹ Cijfers Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, 2016, te raadplegen op <http://www.cgvs.be/nl/cijfers>

² <https://www.wereldspelers.be/>

³ https://ambrassade.be/sites/default/files/pagina/151wer_publicatie_web_spreads.pdf

⁴ https://vlaamsejeugdraad.be/sites/default/files/advies/1609_advies_jongeren_op_de_vlucht.pdf

⁵ https://ambrassade.be/sites/default/files/pagina/151wer_publicatie_web_spreads.pdf

1.3 Het recht op vrije tijd voor jonge nieuwkomers

Wat bedoelen we precies met het begrip 'jonge nieuwkomers'? We kiezen er specifiek voor om niet de termen 'vluchteling', 'migrant' of 'asielzoeker' in de mond te nemen. Dit zijn veeleer beladen termen die vertrekken vanuit een juridisch statuut. Wij willen met dit advies vertrekken vanuit de jongere die nieuw is in België, los van voorgeschiedenis, maar vertrekkende van wat jongeren bindt, versterkt en hen helpt in de transitie naar volwassenwording. Iedereen heeft namelijk recht op een menswaardig bestaan met respect voor zijn/haar kinder- en/of mensenrechten. Het gaat hier dus om een brede groep jongeren die recentelijk in België zijn toegekomen, al dan niet met hun gezin.⁶

Waarom specifiek dit advies, dat zich toch wel richt op een bepaalde niche binnen de hele asiel- en inburgeringsprocedure in het nieuwe land?

1.3.1 Vrije tijd als kinder- en mensenrecht

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) benoemt vrije tijd en spel als een fundamenteel kinderrecht, net als onderwijs. Daarnaast is het recht op vrije tijd erkend als mensenrecht. Dat betekent dat ook jonge nieuwkomers, ongeacht hun juridisch statuut, hier gebruik van mogen maken en dat dit voor hen voorzien moet worden. Jeugdwerk kan hier een belangrijke speler zijn, net als sportverenigingen, deeltijds kunstonderwijs, cultuureducatieve organisaties, ... Toch zien we dat het realiseren van dit recht niet vanzelfsprekend is. Het komt vaak pas als laatste in het rijtje, na onderwijs, huisvesting, ... Dit terwijl het een basisrecht is, evenwaardig aan alle andere rechten.

Onderstaande adviespunten spreken zich niet alleen uit over dit ene recht. Rechten zijn namelijk complementair. Het is vaak onmogelijk aan één recht te werken zonder ook aan een ander recht te raken.

1.3.2 Vrije tijd als middel tot socialisatie

Jongeren die op de vlucht zijn hebben het niet makkelijk. Ze moeten wennen aan een nieuw land en een nieuwe taal, omgaan met trauma's... Ze willen in ons land ook gewoon jong zijn. Vrijtijdsactiviteiten bieden bovendien afleiding voor hun vaak precaire situatie: een kans om heel even te ontspannen. Het is daarom belangrijk dat jonge nieuwkomers hun vrije tijd ten volle kunnen invullen als ze hier nood aan hebben. Het bevordert hun psychisch welbevinden.

Een gepaste vrijetijdsbesteding kan jonge nieuwkomers sterker maken, hen een veilige context bieden en helpen in het proces naar volwassenwording. Het sociaal netwerk dat zij er opbouwen helpt hen bovendien bij zoveel andere uitdagingen waar ze voor staan: werk, leren, onderwijs, burgerschap, huisvesting, ...

1.3.3 Vrije tijd als middel tot integratie

Een zorgvuldige, kwaliteitsvolle integratie is cruciaal voor het verdere leven van jongeren die hier zijn toegekomen. Contact met andere jongeren is belangrijk om te wennen aan een nieuw land, een nieuwe taal, nieuwe gewoonten, normen en waarden. Het helpt om trauma's te verwerken. Jonge nieuwkomers kunnen in het verenigingsleven ervaren, zoekend, spelend, vallend en al opstaand, veel leren over ons land.

1.3.4 Vrije tijd als dialoog tussen verschillende culturen

Naast het onderling contact van jonge nieuwkomers die voor dezelfde uitdagingen staan, is contact met andere jongeren van cruciaal belang. Spelen, hangen, ontspannen en gewoon samen 'kind of jongere' mogen zijn, helpt de jongeren te integreren en verruimt de blik van jongeren hier.

We mogen het belang van deze ontmoetingen niet onderschatten. De behoefte om op te trekken met Belgische leeftijdsgenoten is een punt dat telkens terugkwam in gesprekken met jonge nieuwkomers, onder andere aangekaart door de Alt-ochtonen van de toekomst, en recentelijk in de UNICEF 'What do you think?' publicatie (2018).

⁶ Dit advies verwijst soms naar kinderen & jongeren die hier alleen zijn toegekomen zonder hun ouders. De officiële term gebruikt door DVZ en CGVS is 'niet begeleide minderjarige vreemdeling' of NBMV. Ook dit is een beladen begrip. We kiezen voor de term 'niet begeleide buitenlandse minderjarige' of NBBM, zoals in heel wat onderzoek ook geciteerd. Deze term verwijst naar alle deelgroepen van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen en is minder stigmatiserend (Derluyn, 2011).

2 Advies

Jonge nieuwkomers, die elk hun dromen en talenten hebben, zijn door hun specifieke situatie extra kwetsbaar. Ze staan voor heel wat uitdagingen: niet alleen tijdens hun vlucht, maar ook wanneer ze hun leven hier proberen opbouwen. Zo blijkt het bijvoorbeeld moeilijk om een geschikte vrijetijdsbesteding te vinden. Deze jongeren botsen immers op heel wat drempels, die overigens niet alleen voor jonge nieuwkomers gelden. We stellen vast dat jongeren die zich (om verschillende redenen) in een kwetsbare situatie bevinden, in het algemeen moeilijk aansluiting vinden bij het vrijetijdsaanbod. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat maar één op drie van alle jongeren die in een residentiële voorziening belandt, zijn/haar hobby kan voortzetten.⁷

Het volstaat vaak niet om het reguliere vrijetijdsaanbod open te stellen voor de doelgroep jonge nieuwkomers. Deze doelgroep naar het vrijetijdsaanbod leiden, vergt een engagement van zowel de aanbieder als de begeleiding door het opvanginitiatief, de stad of gemeente, het OCMW, het CAW, de Agentschappen Integratie & Inburgering, de voogd, de school, ... Ook het Vlaams en Federaal beleidsniveau moeten de nodige stappen zetten. Dit advies gaat in op de acties die de verschillende beleidsniveaus kunnen ondernemen om het recht op vrije tijd voor jonge nieuwkomers te vrijwaren.

2.1 Nood aan beleidscoördinatie op zowel lokaal, Vlaams als Federaal niveau

2.1.1 Eén horizontaal beleid

Er is één federale staatssecretaris voor asiel en migratie, maar verschillende Vlaamse ministers die ook hun zeg moeten doen. Daarnaast valt de dienst voogdij onder de minister van justitie. Zo zijn verschillende instanties (onderwijs, welzijn, jeugd, cultuur, inburgering, justitie, ...) bezig met één jongere, terwijl ze allemaal hetzelfde doel hebben: die jonge nieuwkomer ondersteunen.

Vrije tijd is een zeer belangrijke stap naar inburgering. De minister bevoegd voor inburgering & integratie enerzijds en de minister bevoegd voor jeugd zouden samen stappen kunnen ondernemen om hier ook structureel op in te zetten, zodat het niet blijft bij de *goodwill* van enkele lokale organisaties en praktijken. Ook OKAN kan hier een belangrijke rol spelen, wat dan weer onder de bevoegdheid van de minister van onderwijs valt.

Daarnaast is vrije tijd bij uitstek geworteld in lokale praktijken en zijn dus ook lokale besturen verantwoordelijk.

Maak werk van een betere coördinatie tussen alle beleidsniveaus die inzetten op de integratie van jonge nieuwkomers. Er is nood aan één horizontaal beleid, dat de rechten van deze jongeren centraal plaatst over de verschillende bevoegdheden heen.

2.1.2 Een duidelijke toewijzing van rollen en verantwoordelijkheden

Begeleiders kunnen een belangrijke rol spelen in de oriëntering van jonge nieuwkomers in de vrije tijd. Zo kunnen centrabegeleiders, OKAN-leerkrachten, trajectbegeleiders integratie en inburgering of voogden een waardevolle rol spelen in de zoektocht naar een gepast vrijetijdsaanbod. Zij kunnen vanuit hun functie als vertrouwenspersoon jonge nieuwkomers op een actieve manier toeleiden. Maar de willekeur is groot. Toeleiding naar vrijetijdsbesteding maakt immers niet altijd deel uit van hun taak, krijgt geen prioriteit, of onvoldoende tijd en middelen. Vaak gebeurt het verstrekken van informatie enkel op vraag.

Er is nood aan een duidelijke toewijzing van rollen van alle tussenpersonen en begeleiders die jonge nieuwkomers ondersteunen. Wie is waarvoor verantwoordelijk en wie brengt welke informatie aan?

⁷ *Vrije tijd van jongeren in residentiële voorzieningen: persoonlijke ruimte of hulpverleningsruimte?* Een onderzoek naar de vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren in de residentiële hulpverlening en de rol die het jeugdwerk daarin speelt. Onderzoek in opdracht van de Vlaamse overheid, afdeling Jeugd, Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media (CJSM).

Zorg voor een duidelijke toewijzing van rollen en verantwoordelijkheden van alle brugfiguren en begeleiders die met jonge nieuwkomers werken met inbegrip van oriëntatie in de vrije tijd.

2.1.3 Trajectbegeleiding voor jonge nieuwkomers ouder dan 18

Elke niet begeleide buitenlandse minderjarige krijgt een voogd toegewezen. Er wordt vaak in zijn/haar richting gewezen om informatie over inburgering, onderwijs, procedures, vrije tijd... te verstrekken. Maar eens de jongere achttien wordt, valt deze persoon weg. Wat dan? Nu zijn er steunfiguren of voogden die hun taak trouw verder zetten nadat de jongere achttien geworden is, maar zij werken in een juridisch vacuüm. Een systeem van trajectbegeleiding, zoals dat in de integrale jeugdhulp bestaat, zou kunnen zorgen dat de jongere er niet alleen voor komt te staan, met het gevoel aan zijn/haar lot te worden overgelaten. Dit zou een uitbreiding van de taak van de voogd kunnen betekenen of de aanstelling van een nieuw persoon. Het is belangrijk dit mandaat te beperken tot één persoon per jongere. Zo kan een vertrouwensband ontstaan die overeind blijft tot aan de (financiële) zelfstandigheid van de jongere in kwestie. Dergelijke trajectbegeleiding moet een recht zijn voor elke jongere die 18 wordt, zodat dit geen voorrecht wordt voor jongeren met een uitgebreid netwerk.

Ook op gezinsniveau is er nood aan meer ondersteuning dan nu kan geboden worden. Er wordt valselijk van uitgegaan dat de ouders weerbaar genoeg zijn om hun kinderen te ondersteunen in het nieuwe land. In de praktijk zien we dat het vaak de kinderen zijn die grote verantwoordelijkheid moeten opnemen in het gezin, omdat ze de taal sneller onder de knie krijgen en dus makkelijker integreren.

Maak werk van een juridisch systeem dat persoonlijke trajectbegeleiding van de jongere na de achttiende verjaardag mogelijk maakt. Zorg ook voor voldoende ondersteuning van gezinnen.

2.1.4 Beleidsparticipatie van jonge nieuwkomers

We moedigen organisatoren van vrijetijdsinitiatieven aan om nieuwkomers volwaardig te laten participeren aan het aanbod. Een aanpak die mét nieuwkomers werkt, dringt zich op.

Maar ook op beleidsniveau kunnen we nog meer luisteren naar de stem van jonge nieuwkomers. Deze doelgroep wordt nog al te vaak vergeten of afgeschreven als 'niet mondig genoeg'. We vragen om het politiek en maatschappelijk debat rond de participatie van deze jongeren, rond hun beleving en hun situatie aan te zwengelen op alle (beleids)niveaus. We willen een duidelijk beeld geven van wat belangrijk is volgens kinderen en jongeren zelf, en dit aan iedereen die betrokken is bij en verantwoordelijk is voor het omzetten van de mooie woorden van het Kinderrechtenverdrag in de dagelijkse realiteit. De jongeren zijn hierbij niet het 'probleem', maar wel een deel van de oplossing. Het UNICEF "What do you think?" project (2018) focuste dit jaar op migranten- en vluchtelingenkinderen in België, en kan daarom een goed kader bieden.

Betrek jonge nieuwkomers in het politiek en maatschappelijk debat.

2.2 Het lokale niveau

Lokale besturen moeten werken aan een sterk lokaal netwerk waarin voorzieningen voor nieuwkomers, scholen met OKAN-klassen, inburgeringsbureaus, sport, cultuur, jeugdwerk, vrije tijd, ... elkaar vinden, versterken en de handen in elkaar slaan.

Vrije tijd als basisprincipe voor een goede integratie kan, wegens de vele positieve effecten, voor iedereen op termijn het werk verlichten, maar goede samenwerking en overleg zijn hierbij onontbeerlijk. Wij pleiten voor de 'gouden driehoek': waarbij opvanginitiatief, OCMW of andere ondersteuningsorganisaties en vrijetijdsaanbod samen stappen

zetten en het werk verdelen. Heel wat vrijetijdsdiensten, OCMW's en armoedeorganisaties verenigen zich vandaag al in een lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie en krijgen hiervoor via de Vlaamse overheid ook middelen⁸. Actoren die werken rond vrije tijd van nieuwkomers kunnen aansluiten bij deze netwerken of het initiatief nemen om er in hun gemeente één op te richten. Lokale jeugddiensten spelen hierin een belangrijke rol: ze hebben hun taak binnen lokale netwerken en ondersteunen lokale vrijetijdsinitiatieven, maar kunnen daarenboven lokale samenwerking stimuleren en een doorverwijsfunctie opnemen naar een passend vrijetijdsaanbod. Dit alles kan vorm krijgen binnen een lokale onthaalstrategie of actieplan en laat zich organiseren binnen al dan niet bestaande samenwerkingsplatformen of de invulling van de BBC. Een lokale monitoring hierbij is onontbeerlijk.

Maak werk van samenwerkingen en faciliteer netwerkopbouw op lokaal niveau ter promotie en ondersteuning van vrijetijdsbesteding voor jonge nieuwkomers. Stel een lokaal actieplan op om jonge nieuwkomers ter integratie te oriënteren naar lokale vrijetijdsbesteding. Zorg voor een goede afstemming met de jeugddiensten, die een belangrijke rol kunnen spelen bij de lokale zoektocht naar een aanbod op maat.

2.3 Vlaamse bevoegdheid jeugd

Het recent voorgestelde Masterplan diversiteit in/en het jeugdwerk⁹ toont al heel wat ambitie om het jeugdwerk diverser te maken. Ook de doelgroep van jonge nieuwkomers zou haar plaats moeten vinden binnen het brede begrip diversiteit. Toch denken we dat extra engagement nodig is, wegens de specificiteit van deze doelgroep. Onderstaande aanbevelingen zetten hierop in.

2.3.1 Opleiding en informatie rond de doelgroep

Jeugdwerkers en andere aanbieders van vrije tijd zitten met heel wat vragen. Als ze met 'andere' groepen willen werken, bijvoorbeeld jonge nieuwkomers, moeten ze zich bewust zijn van mogelijk bestaande drempels en hun werking hierop aanpassen. Maar in welke mate? En moeten ze hiervoor zaken 'opgeven'? De jeugd- en vrijetijdswerkers hebben oefening in interculturele competenties nodig. Hieronder verstaan we een algemene basishouding van openheid en gelijkwaardigheid die het eigen functioneren in vraag stelt. Dit om tegemoet te komen aan fundamenteel culturele verschillen waarbij in eerste instantie misschien niet stilgestaan wordt.

Voorzie voor aanbieders van (lokale) vrijetijdsinitiatieven voldoende opleiding en informatie over hoe ze jonge nieuwkomers kunnen verwelkomen. Versterk hen in het verwerven van interculturele competenties.

2.3.2 Structurele financiering voor een gedifferentieerd vrijetijdsbeleid

Het uitdenken en het structureel financieren van een gedifferentieerd vrijetijdsbeleid is nodig om ambities rond diversiteit waar te maken.

Het vrijetijdsaanbod zelf wordt steeds diverser. Zo schetst onderzoeker Pieter Smets in een blogreeks van Demos enkele nieuwe sociaal-sportieve praktijken¹⁰. Deze nieuwe diversiteit is op zich een positieve evolutie, maar ze heeft ook implicaties. Uit de voorbeelden blijkt dat niet alle organisaties een beroep kunnen doen op ondersteuning, bijvoorbeeld van de klassieke koepelorganisaties, wegens de totaal verschillende manier van werken of het niet voldoen aan bepaalde voorwaarden. Hierdoor missen nieuwe initiatieven van onderuit kansen om te groeien, financieel haalbaar te zijn en zich te verduurzamen. Een gedifferentieerd vrijetijdsbeleid dringt zich op.

⁸ <https://demos.be/vrije-tijd-in-de-netwerkgemeente/wat-zijn-lokale-netwerken>

⁹ https://ambassade.be/sites/default/files/pagina/180221-mp_diversiteit-a4-def.pdf

¹⁰ <http://demos.be/kenniscentrum/blogreeks/blogreeks-sociaal-sportieve-praktijken>

Ook rijden we vast als we sociale integratie alleen zien als *alle kinderen en jongeren nemen deel aan dezelfde vormen van jeugd- en vrijetijdswerk*. Hoe breed de boot van een organisatie ook is, ze kan niet alle kinderen en jongeren aan boord krijgen en houden. We moeten jeugdwerk- en vrijetijdsorganisaties blijvend aanmoedigen om op zoek te gaan naar andere manieren om verbinding te creëren: van heel spontaan naar heel doordacht, van zeer lokaal over bovenlokaal tot internationaal. Het Masterplan Diversiteit van minister Gatz is veelbelovend. Maar ambities om een diverser jeugdwerklandschap te bewerkstelligen, kunnen niet gedragen worden door projectmiddelen alleen. Er zijn structurele, langdurige middelen nodig voor organisaties die inzetten op diversiteit.

Maak werk van een gedifferentieerd vrijetijdsbeleid en voorzie structurele middelen voor organisaties die inzetten op diversiteit.

2.3.3 Financiële toegankelijkheid

Jonge nieuwkomers hebben vaak geen kans om aan vrijetijdsbesteding te doen, of ze moeten afhaken omdat ze het lidgeld niet kunnen betalen of mobiliteitsproblemen ondervinden. Opvangcentra liggen namelijk vaak afgelegen. Budgetten voor vrije tijd worden dikwijls ingezet in het centrum zelf. Maar het is net zo belangrijk om ook vrijetijdsbesteding aan te bieden buiten het centrum zodat jongeren in contact komen met andere jongeren en de omgeving. Dit is een punt waar de Alt-ochtonen van de toekomst ons op wezen. De recente 'What do you think?' publicatie van UNICEF (2018) bevestigt dit.

Of jonge nieuwkomers een beroep kunnen doen op een financiële tussenkomst hangt sterk af van de lokale context. Met het Participatiedecreet zet de Vlaamse overheid in op 'Lokale netwerken personen in armoede' die participatiedrempels voor personen in armoede op het vlak van cultuur-, jeugdwerk- en sport wegwerken. Er zijn al 127 lokale netwerken, ondersteund door Demos. Deze netwerken kunnen een hefboom zijn om ook jonge nieuwkomers te laten participeren aan vrije tijd. Het kan een meerwaarde zijn om de doelgroep 'jonge nieuwkomers' specifiek op te nemen in de afsprakennota afgesloten op lokaal niveau. Wij vragen om de oprichting van deze netwerken verder te stimuleren zodat meer gemeentes op de kar springen. We vragen om de budgetten voor lokale netwerken hoog genoeg te maken zodat meer jonge nieuwkomers kunnen profiteren van een lokaal vrijetijdsaanbod.

Zorg voor duidelijkheid en een eenduidig beleid met betrekking tot de gesubsidieerde inschrijvingsgelden en budgetten om jonge nieuwkomers te kunnen laten participeren aan vrijetijdsbesteding. Moedig lokale netwerken vrijetijdsparticipatie, met inbegrip van de doelgroep jonge nieuwkomers, aan en voorzie ze van voldoende budget.

2.3.4 Impact meten en tonen

Welke initiatieven die zich inzetten voor de vrije tijd van jonge nieuwkomers bestaan er? Waar bevinden ze zich? Hoeveel jongeren maken er gebruik van? Werken ze samen met asielcentra? Meten is weten. Vroeger bestond het Cijferboek Lokaal, een publicatie van de Afdeling Jeugd (nu Departement Cultuur, Jeugd en Media) gebaseerd op onderzoek bij lokale overheden. Door het schrappen van het Decreet Lokaal is ook dat cijferboek én onderzoek verdwenen. De minister van jeugd beloofde dat de gevolgen van de inkanteling van de middelen voor Lokaal jeugdbeleid in het gemeentefonds goed zouden worden gemonitord. Het lijkt erop dat dit zal gebeuren in een hele logge algemene monitoring, en die resultaten verwachten we ten vroegste in november 2018. In tussentijd voerde de KU Leuven in opdracht van het Departement wel een 0-meting en een 1-meting uit. Die 1-meting was niet bepaald rooskleurig voor jeugdparticipatie.

Een goede lokale jeugdbeleidmonitoring kan een instrument zijn om in kaart te brengen hoeveel gemeentes initiatieven tellen die jonge vluchtelingen in hun doelgroep hebben, of structuren waarin jeugdwerk en jonge vluchtelingen elkaar vinden of samenwerken. Dit kan interessante gegevens opleveren over waar de goede praktijken te vinden zijn, waar er nog lacunes zijn én hoe dit werken met jonge nieuwkomers in de vrije tijd impact heeft. Het kan ook een goed middel zijn om versnippering van het aanbod terug te schroeven.

Maak werk van een aparte lokale jeugdbeleidsmonitoring. Dit zou het ideale instrument zijn om in kaart te brengen waar jeugdwerk en bredere vrijetijdsinitiatieven een rol spelen in de integratie van jonge nieuwkomers. In tussentijd kan dit onderdeel een plaats krijgen in de algemene lokale monitoring.

2.4 Vlaamse bevoegdheden integratie & inburgering en wonen

2.4.1 Informatie over vrijetijdsbesteding

Jonge nieuwkomers hebben recht op informatie aangepast aan hun noden en leeftijd. De Raad van Europa publiceerde recentelijk nog een rapport met aanbevelingen hieromtrent.¹¹

De Agentschappen Integratie & Inburgering hebben de opdracht het gesprek aan te gaan met hun cliënten over een gepaste vrijetijdsbesteding. Hun trajectbegeleiders zetten hierop in, helpen nieuwkomers bij hun zoektocht, geven informatie en verwijzen door. Maar dit blijkt voor hen geen sinecure. Zo hebben ze het vaak moeilijk om de meerwaarde van vrijetijdsbesteding uit te leggen, bijvoorbeeld als ze aan ouders die geen jeugdbeweging kennen moeten vertellen wat hun kinderen daar zullen doen. Bovendien zijn ook zij zelf niet altijd voldoende vertrouwd met de diversiteit van vrijetijdswerk, en stellen ze daardoor soms een aanbod voor dat minder gepast is voor de kinderen en jongeren in kwestie.

Er is nood aan duidelijke, toegankelijke en visuele informatie om aan jonge nieuwkomers en hun ouders uit te leggen welk vrijetijdsaanbod er voorhanden is en wat de meerwaarde van deelname aan dat aanbod kan zijn.

Reik (traject)begeleiders tools aan om jonge nieuwkomers te laten kennismaken met de brede waaier aan mogelijkheden binnen jeugdwerk- en andere vrijetijdsinitiatieven.

Maar we zien ook dat de willekeur groot is. Trajectbegeleiders Integratie & Inburgering kunnen een waardevolle rol spelen in de zoektocht naar een gepast vrijetijdsaanbod. Ze kunnen vanuit hun functie als vertrouwenspersoon jonge nieuwkomers op een actieve manier toeleiden. Maar toeleiding naar vrijetijdsbesteding krijgt geen prioriteit of onvoldoende tijd en middelen. Dit is voor de trajectbegeleiders ook een moeilijke taak omdat ze regionaal werken en vrije tijd vaak lokaal verankerd is. Trajectbegeleiding door Integratie & Inburgering is er ook enkel voor volwassenen vanaf 18 jaar en richt zich niet op NBBM of kinderen in Vlaanderen in gezinsverband. Daarom gebeurt het verstrekken van informatie rond vrije tijd vaak enkel op vraag.

Oriëntatie in de vrije tijd is met andere woorden niet gegarandeerd. Na de recente herstructureringen bij de Agentschappen maken wij ons dan ook grote zorgen dat dit deel van de begeleiding volledig uit hun takenpakket zal verdwijnen.

Voorzie toegankelijke informatie op maat van jonge nieuwkomers en hun gezinnen over het belang van vrijetijdsbesteding, het aanbod in de buurt en hoe ze hieraan kunnen deelnemen. Zorg ervoor dat de Agentschappen Integratie & Inburgering deze informatietaak voldoende kunnen opnemen.

2.4.2 Kwalitatief wonen

Jonge nieuwkomers moeten na aankomst in België te vaak van verblijfplaats veranderen. De jongeren vinden het verhuizen erg lastig, want het vergt altijd opnieuw aanpassing aan de nieuwe omgeving, nieuwe mensen, nieuwe regels, zelfs een nieuwe taal. Bovendien is het ook moeilijk om zo aansluiting te vinden bij het aanbod van een

¹¹ *Child-friendly information for children in migration*. Conference report, 2017, Council of Europe

vrijtijdswerking in de buurt. Geëngageerde vrijetijdsinitiatieven geven aan dat hun inspanningen vaak voor niets zijn, als ze de jongere na een paar maand weer zien vertrekken, genoodzaakt om te verhuizen.

Na een goedgekeurde aanvraag heeft een NBBM zes maanden tijd om een woonst te vinden. Andere nieuwkomers, onder wie gezinnen met kinderen, hebben amper twee maanden. Dit zorgt voor heel wat stress, en wie niet op tijd een woning vindt komt noodgedwongen weer in opvangvoorzieningen of zelfs op straat terecht. Er is een tekort aan betaalbare woningen en residentiële voorzieningen voor vluchtelingen met verblijfspapieren. Dit tekort moet dringend aangepakt worden. Deze kwetsbare doelgroep wordt ook vaak slachtoffer van discriminatie op de huurmarkt of van huisjesmelkers. Een problematiek die al vaker werd aangekaart door onder andere Vluchtelingenwerk Vlaanderen, de Huurdersbond, UNIA...

Een kwaliteitsvolle woning is een basisvoorwaarde om een goede start te kunnen maken in onze maatschappij en zo ook aansluiting te vinden met vrijetijdsbesteding, gezien de grote lokale verankering.

Vrijwaar het recht op kwalitatief wonen voor jonge nieuwkomers en geef daarbij aandacht aan continuïteit en het beperken van verhuizen. Investeer in betaalbare woningen en residentiële voorzieningen voor vluchtelingen met verblijfspapieren.

2.5 Federale bevoegdheid asiel & migratie

2.5.1 Minimale criteria opvangcentra

Jongeren die op de vlucht zijn, hebben bij aankomst in ons land recht op gepaste huisvesting. Toch is de opvang die Fedasil en partners (Rode Kruis, OCMW, etc.) aanbiedt niet altijd adequaat. Uit een bevraging die we organiseerden n.a.v. het advies 'Jongeren op de vlucht' bij Minor Ndako en Vluchtelingenwerk Vlaanderen blijkt dat de grote asielcentra niet kwaliteitsvol zijn. De jongeren hebben er geen privacy omdat ze hun kamer met vele anderen moeten delen, er is veel lawaai waardoor ze te moe zijn om naar school te gaan en hun huiswerk te maken, er is amper begeleiding en daginvulling en nauwelijks mogelijkheid om het internet te raadplegen.

De asielcrisis noopte het beleid tot improviseren en nieuwe opvanginitiatieven oprichten die niet altijd geschikt waren om kinderen en jongeren in op te vangen. In het opvangcentrum in Dendermonde, waarin 140 NBBM moesten leven en het project Wereldspelers werd opgestart, waren de omstandigheden beneden alle standaarden. Het personeel roeide met de riemen die het had en deed z'n uiterste best, maar wegens onderbemanning was de ondersteuning erg beperkt.

Nu de grote toestroom van vluchtelingen achter de rug blijkt te zijn, is het tijd voor een duidelijke evaluatie en moeten er voor (tijdelijke) centra richtlijnen komen met respect voor de kinderrechten. De overheid moet toezien op naleving van deze richtlijnen en er moet transparante rapportering volgen over het al dan niet behalen van de norm.

Voorzie minimale criteria voor opvangcentra die peilen naar de kindvriendelijkheid rekening houdende met het IVRK. Voorzie regelmatig inspectie en communiceer transparant over het al dan niet behalen van de standaarden.

2.5.2 Pedagogische visie binnen de asielcentra

Opvangcentra moeten een sterke pedagogische visie hanteren, met o.a. aandacht voor vrije tijd. De centra nemen, terecht, de nodige stappen om minderjarigen in te schrijven op een school. Maar daarnaast is het ook belangrijk dat ze vanaf het begin bezig zijn met het recht op vrije tijd van deze jongeren. Dit betekent enerzijds nieuwkomers informeren over het lokale aanbod en anderzijds zelf activiteiten voorzien of de organisaties die langskomen ondersteunen. Medewerkers moeten tijd nemen om te luisteren naar wat de jongeren zelf willen doen en met hen een individueel traject lopen om een gepast aanbod te vinden.

Een ander punt met betrekking op de pedagogische visie binnen opvangstructuren is het beleid omtrent straffen van NBBM. Fedasil gebruikt het verplicht verhuizen van NBBM als straf na problematisch gedrag gesteld door de jongere. Dit soort van straf werkt contraproductief, heeft op lange termijn geen enkele meerwaarde en kan de integratie van de jongere zelfs vertragen. Ook doet het inspanningen vanuit onderwijs, de voogd, maar ook vanuit lokale vrijetijdsinitiatieven teniet.

Voorzie een sterke pedagogische visie en een onderbouwd kader voor alle opvangstructuren en investeer in voldoende en kwaliteitsvolle begeleiding die ook tijd en ruimte krijgt voor het aspect vrije tijd.

Voorzie een beter sanctiebeleid voor NBBM, gebaseerd op onderzoek naar wat wel werkt én met inspraak van de jongeren zelf. Zorg voor een echt onafhankelijke klachtenprocedure, waar zowel jongere als voogd een beroep op kunnen doen.

2.5.3 Budgetten voor individuele vrijetijdsbesteding

Fedasil beschikt over budgetten voor individuele ontspanning van NBBM. Daarnaast is er een animatiebudget voor activiteiten binnen het centrum. Maar het is de centrumverantwoordelijke die beslist hoeveel geld waarin wordt geïnvesteerd. Er zou meer duidelijkheid moeten komen over deze budgetten en minimumstandaarden over hoe deze gespendeerd worden. Bovendien zouden de individuele budgetten ook voor kinderen in gezinsverband moeten gelden. Ook deze kinderen hebben onverminderd recht op vrije tijd en hun ouders beschikken vaak niet over voldoende middelen om hier aan tegemoet te komen. Het recht op vrije tijd en spel, met aandacht voor zowel individuele vrijetijdsbesteding buitenshuis als animaties binnenshuis, moet opgenomen worden in de kwaliteitscriteria van de opvangstructuren.

Voorzie voldoende budgetten voor individuele vrijetijdsbesteding van alle jonge nieuwkomers en zorg voor uniformiteit in de besteding van de budgetten binnen de opvangstructuren.

2.5.4 Geen gesloten terugkeercentra voor gezinnen

De federale regering bouwt aan een nieuw gesloten centrum om uitgeprocedeerde gezinnen met minderjarige kinderen in op te sluiten. Detentie van kinderen schendt de rechten van het kind en er is bovendien al herhaaldelijk aangeduid dat dit een nefaste invloed heeft op de gezondheid, de ontwikkeling en het welzijn van kinderen. De Vlaamse Jeugd Raad onderschrijft de eis van Het Platform Kinderen op de Vlucht en UNICEF om de bouw van dit centrum onmiddellijk stop te zetten. Open terugkeerhuizen, waarbij kinderen niet worden opgesloten, zijn een alternatief. Een kind sluit je niet op. Punt.¹²

Sluit kinderen niet op in gesloten terugkeercentra. Respecteer te allen tijde de rechten van het kind vastgelegd in het IVRK.

¹² <http://www.eenkindsluitjenietop.be/>